

ISBN: 9789402189841

Nico De Guchtenaere

Trametes of processen van en voor een schilder

Inge Braeckman

Het spoor Nico de Guchtenaere

Volgens Leonardo da Vinci wordt de zelfstandigheid van een schilderij niet alleen bepaald door zijn mimetische kracht, maar is deze zelfstandigheid ook gelegen in de ruimtelijke en de wiskundige structuur, waarmee hij doelt op de proportionaliteit als structureel principe en gegeven van de schilderkunst.

In het 'abstracte' werk van Nico De Guchtenaere is het verhaal waaruit elk werk dito schilderij ontstaat, is de concrete gebeurtenis die er steeds aan voorafgaat niet in de eerste plaats van belang. Het is verschoven naar een 'tweede plan', omdat het uiteindelijk de compositie, de kleur, de structuur, de textuur, en de vorm zijn -en hoe die afzonderlijke componenten zich tot elkaar verhouden en laag na laag gevormd worden- die het schilderij bepalen. Via zijn geabstraheerde taal vertelt De Guchtenaere ons zijn niet onmiddellijk aan de direct waarneembare werkelijkheid gerelateerde picturaal verhaal.

Gehoor gevend aan de wetten van de natuur (niet alleen letterlijk, maar ook aan die van het doek, van de verf en van het palet) geeft hij zijn picturaal universum op een organische manier gestalte. Als een seismograaf peilt hij met zijn werk in en naar de diepte.

Niet toevallig ontdekken we dan ook procesmatige vormen, netwerken van lijnen en van vlekken die refereren aan het cellulaire of aan aardse lagen diep onder de grond. Het kunnen vormen zijn die hun oorsprong/uitgangspunt vonden in een elfenbank of de sporen van de larven van de spintkevers, die leven van de bast en het spinthout van de bomen. Met zijn kleuren verwijst hij steeds naar de natuur, die hij trouw blijft, en haar daarmee verbonden patina.

Zijn werk is een geduldig proces van constructie, deconstructie (onder andere door het wegwerken en/of afschrapen van de verf) en vervolgens weer gestaag opbouwen; een zich steeds herhalend procedé (als elkaar opvolgende seizoenen of cycli, waarbij elk einde de aanzet vormt voor een nieuw begin) om een interessante gelaagdheid te creëren, tot het uiteindelijke resultaat homogeen is en telkens, niettegenstaande alle beweeglijkheid in het werk, een definitieve rust uitstraalt. Op die manier ontstaat er een zeer specifiek, creatief en typisch idioom, waarin noch het obscure, noch het hermetische wordt opgezocht, maar de creatie bevrijdend werkt vanuit een innerlijke noodzaak.

Zo kan hij ook de verf een eigen leven laten leiden en richtingen doen bepalen, los van en samen met de beredeneerde keuze en de subtiele hand van de schilder zelf. Opvallend is dat De Guchtenaere niet ostentatief met verf 'smijft', in die zin dat het niet louter om de materie omwille van de materie gaat. Het vaak egaal ogende eindresultaat geeft bij een nadere beschouwing en lezing, via de doorkijken en inkijken, de finesse en de gelaagdheid van het schilderij prijs. Een verticale compositie durft hij soms met een horizontale dikke lijn doorbreken, de twijfel die zich tussen het verschijnen en verdwijnen van vlekken en van lijnen afspeelt, is slechts schijnbaar en zeer gewild. Dat alles zorgt voor een samenspel van verf en doek, van compositie en van inhoud, van plasticiteit en van creatie. Ogenschijnlijk eenvoudig, maar zeer rijk en gevarieerd.

Trametes of processen voor en van een schilder

Zo zeker als de kortste weg tussen twee punten een rechte is, is de rechte weg de meest vervelende. Het variabele van een kronkelweg daarentegen opent andere perspectieven en betekenissen. Zoals het zicht op een stafkaart een beeld geeft van een infrastructuur, een delicate skeletarmatuur, zo is het werk van deze kunstenaar doorvlochten van natuurlijke structuren. Structuren die verder worden opgedeeld in patronen waardoor het geheel constructief begrijpelijk wordt. Geen kubistisch geometrische orde, maar de orde van de natuur zelf engageert deze schilder. Geen plattegrond van rasterarchitectuur zoals een doorsnee Amerikaanse stad, maar de loop van een rivier inspireert hem; het natuurlijk geordende; liever een vuile afgebladderde wand dan een nette bakstenen muur.

Het is immers de natuur die de kunstenaar leert, de manier waarop ze tewerk gaat om vlekken en tracés te vormen, om de nervatuur van een boomblad voort te brengen, om één en al gelijkheid te zijn. Voor de kunstenaar is de observatie van de natuur een instrument voor het heruitvinden en het ontwikkelen van een eigen cultuur. De kunstenaar grijpt naar de ruimte van motieven die ogenschijnlijk reeds lang op een ontwaken lagen te wachten. Vanuit het halfdonker van herinneringen aan wandelingen en observaties in de natuur weekt zich keer op keer een gestructureerd teken los dat zich heeft ontdaan van het anekdotische. Via het schijnsel van de herinnering vormt dit motief een moment van plastische helderheid en stabiliteit. Het wordt een distillaat van hetgeen het belangrijk en dierbaar maakt.

De artistieke en architectonische structuur van deze motieven doet eer aan de gedachte dat de natuur het ultieme creatieve brein is achter alle kunstenaars en de diverse kunststijlen. De natuur creëert immers een logica en functionali-

teit die via biologische noodzaak leidt tot de meest optimale visuele vorm. De elementen uit de natuur geven zich als het ware over aan de creatieve krachten waaruit ze zelf ontstaan.

De schilderijen van Nico De Guchtenaere worden reflecties van zo een structuur. Via het schilderen probeert hij motieven te benoemen en te deduceren tot een schriftmatige uitdrukking. Ze worden de gedefinieerde wereld van zijn verbeelding en krijgen een nieuwe betekenis. En net zoals in een gedicht wordt die betekenis niet meer vast omschreven, ze zweeft enigszins en dwingt tot associaties. Deze schilder gebruikt z'n eigen natuurlijke historie om deze botanische structuren als een vorm van architectuur in een nieuw idee van schoonheid te gieten.

Voor Nico De Guchtenaere stralen deze motieven een door de natuur gegenereerde gevoelswaarde uit, hij wordt gesensibiliseerd en ent het ritme van deze natuur op de impulsen van z'n penseelstreken.

Hij gebruikt cellulaire concepten, notenbolsters, 'trametes', saprophyten en diverse vormen van zaaddozen als gegeven, als inspiratie voor z'n schilderijen. Het is de metafoor voor datgene dat zowel staat voor iets doods als voor iets dat opleeft. Het zijn sporen van datgene dat nog niet volledig is vergaan; sporen van datgene dat voeding geeft aan een volgend bestaan; datgene dat de grens van leven en dood verlegt, datgene dat aan een permanent proces van gedaanteverwisseling onderhevig is. Sporen ook van het inblazen van leven door middel van schilderen.

De natuur symboliseert hier de ode aan het vergankelijke leven en de hergeboorte. Het is een verrassende gedachte, maar het leven hangt af van de dood, levende dingen, inclusief wijzelf kunnen alleen maar ontstaan uit de resten van dode dingen. Atomen, de bouwstenen van het leven, worden constant hergebruikt. Ze gaan van dood naar leven en

weer terug. Het is een logisch fluidum. Trametes of elfenbankjes zorgen dat linine, een heel taaie molecule aanwezig in hout, moleculair kan worden gedemonteerd.

De trametes staan hier voor de regenererende kracht van de natuur, de natuur die zichzelf voortdurend vernieuwt aan de hand van diezelfde bouwsteentjes. De natuur die maakt dat iets dat geleefd heeft terug gebruikt wordt om nieuw leven op te bouwen, die alles terug in de grote cyclus van ontstaan en vergaan brengt. Het gaat dus niet alleen over natuur, maar ook over verbindingen, synapsen die alles bij elkaar houden, voeden en doen afsterven.

Op planafdrukken van kerncentrales monteert Nico De Guchtenaere elementen uit deze cyclus en aan de hand van sjabloon technieken geeft hij later gestalte aan de bouwsteentjes.

Het afbeelden van deze vormen is een surrogaat, geënceneerd door de kunstenaar. Hij plant de elementen telkenmale in een picturale vitaliteit. Niet alleen de ingepakte vruchten, maar ook de gecamoufleerde vruchtskeletten inspireren als aandeel. In deze werken van Nico De Guchtenaere wordt veel door de armatuur gezegd. Het is het aangezicht van een oorsprong zonder zelf oorsprong te zijn - het is een echo, een schematisch idee betreffende structuren van primaire elementen uit de natuur. Het zouden vormen kunnen zijn, analoog aan het onbewuste, de vorm van een avontuur binnen de ongekende wereld van de psyche. Deze structuren worden zo middelen om de vorm te analyseren en in onderdelen bespreekbaar te maken. Ze herinneren ons eraan dat schoonheid nog altijd mogelijk is en dat het verleden altijd leeft in het innerlijke 'eigen zelf'.

Nico De Guchtenaere maakt zo quasi gewone dingen schilderkundig tot bijzondere dingen. Het geeft aan dat als de schilderkunst voorop staat zij eenvoudige dingen een grote betekenis kan verlenen.

Zo inventariseert hij ook een poos de sporen nagelaten door de larven van de spintkever. Hij slaat die dingen op waar mensen doorgaans aan voorbijgaan. Het schriftbeeld van deze

lineaire schriftuur wordt gebruikt om te conserveren. Dit 'behouden' en registreren wordt binnen het groeiproces een verloop, een voortduren. Het verdwijnen wordt weer een verschijnen.

Nu en dan worden oplossingen uit een serie werken samengevat in één slotwerk. We zien dan een overzicht van beeldmotieven en hun schilder Kunstige verworvenheden. Ze worden nu eens organisch opgesomd, dan weer strikt naast elkaar gerangschikt zoals het operatiemateriaal van de chirurg.

De werken vragen gelezen te worden als narratieve abstracties, verwijzend naar de levenscyclus van organismen, en naar de ontwikkeling van schilderijen. We kijken hier naar beelden van een biologisch groeien, of het proces van schilderijen maken: van de verschillende technieken, van hevig aangebrachte impasto tot delicaat weggewassen partijen.

Via mengsels van pigmenten doorheen de verf, kunnen we genieten van een presentatie sedimenten die het motief een schrandere individualiteit meegeven. Nico De Guchtenaere overschildert veelvuldig bepaalde partijen zodat een picturale oppervlakte ontstaat die interfereert met de schrale verfhuid van andere delen. Laag na laag verdwijnen vormen en worden andere geboren. De transparanties van de verflagen geven inzicht in de ontstaansgeschiedenis van het schilderij; het is als het ware een beeld in wording. Het is de cadans van het creëren waarbij het teken gaat baden in de weidse bescherming van een gevoelige en meevoelende ruimtelijkheid. Het duel met het schilderij wordt veelal zichtbaar gelaten: hoe de ruimte wordt bedwongen, hoe wordt vernietigd, hoe terug wordt opgebouwd, en hoe het schilderij uiteindelijk z'n eigen weg heeft gezocht. De herinnering aan vorm dicteert hier dan de juiste lijnen in een eigen innerlijke harmonische stilering.

Het zijn die lijnen die een contour worden van een lichaam of die geheel autonoom voor een ritmepatroon zorgen. Ingeperkt door zeldzaamheid situeren ze zich in een middenveld

van landschappelijke fantasieën, strakke, maar ook organische luchtpartijen, wandelwegen, volumes geboomte en lege strandhorizonten. De poses van deze lichamen worden zo in eigenlijke landschappen vervat en mobiel gemaakt met picturale aureolen.

Ongebruikelijke mengtechnieken activeren bepaalde pigmenten aanwezig in onderliggende lagen weer opnieuw op het bovenste oppervlak. Alsof ze de verfmasse doorstralen, worden zelfs onderhuidse structuren op deze manier subtiel naar voor gehaald. Hier en daar duiken ze op, elders zinken ze meer weg. Het is een manier van werken die bedekt en blootlegt. Het maakt deel uit van de sereniteit, de mystiek en het mysterie.

Soms wordt de commentaar op het gegeven met meer berusting uitgesproken. De structuur van de lijnen op het schilderoppervlak is dan minder vloeiend maar eerder constructief van aard. Het onderzoek van bewegingen en verbeelding in de verschillende interpretaties komt tot een volwassen consensus.

Nico De Guchtenaere vindt een perfecte balans tussen dit progressief uitzuiveren van deze aan de werkelijkheid ontleende hybride vormen en een consequente experimenteerijver met de materie in de vorm van de collage.

In grote werken op papier wordt een gelijkaardig beeld telkenmale herwerkt. Vertrekkende vanuit een zeker centraal gegeven lopen tal van lijnen naar de randen van het beeldvlak. Op dit traject ontmoeten ze tal van vormpjes die als luchtbelletjes naar boven neigen. Een enkele lijn is geschilderd, andere zijn gekrast, doch de meeste zijn uit papier gesneden en radiërend naast elkaar gekleefd. Ze worden emotionele tekens in een grotere ruimte. Soms blijven er enkel contouren en silhouetten over, gehanteerd als een sjabloon, of als om zichzelf bewegende lijnen. De lineaire netwerken tonen hierbij de directe beweging van de groeiende formaties. De lijnen worden segmenten van een symmetrische ordening die opgaat in een soort

imaginaire uitbreiding. De meer open vlakken kunnen daardoor projectievlakken worden; oorden waar de subjectieve beelden van de toeschouwer kunnen worden ondergebracht.

Vanuit zijn interpretatie van de natuur ontwikkelt deze schilder geen puur abstracte kunst, maar een abstracte en zeer materiële transformatie van z'n expressionistisch temperament. Zijn iconografie suggereert een nieuwe betekenis, ze dient de constante herinnering aan een esthetisch bewustzijn.

De werken van Nico De Guchtenaere kunnen worden gezien als meditatie omtrent het natuurlijke van kunst maken, omtrent de fysieke en mentale activiteit van de mens. Er is een voortdurend spel van opponenten in deze werken: tussen de innerlijke en de uiterlijke wereld, tussen het zichtbare en het verholde; tussen traditionele schilderkunstige expressiviteit en postmoderne strategieën.

Het is een manier van reflecteren over het creatieve proces door de natuurlijke wereld, en het natuurlijk gegroeide, te evoceren als een proces van kracht, een proces van leven, sterven en wedergeboorte. De organische vormen staan dus als het ware metafoor voor de eigen artistieke evolutie, als een meditatie omtrent het natuurlijke van kunst maken, omtrent de fysieke en mentale activiteit van de mens.

afbeeldingen

Zonder titel
Gemengde techniek op doek
180 x 130 cm
2002